

НОВА ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА: СИСТЕМА МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Аксьонова О. П.

Запорізька обласна академія післядипломної педагогічної освіти, завідувач кафедри фізичної культури і спорту, кандидат педагогічних наук, майстер спорту СРСР

Анотація. На основі результатів теоретичного дослідження систематизовано закономірності навчання дітей і підлітків на уроках фізичної культури. Подано систему методів навчання в контексті особистісно гуманної моделі формування фізичної культури людини.

Ключові слова: принципи навчання; методи навчання; фізичне вдосконалення; формування фізичної культури.

Поставка проблеми. Багаторічний досвід роботи з фізичного виховання дітей різних вікових категорій дозволяє мені з упевненістю казати, що негативні явища, які пов'язані з дитячим здоров'ям та життям, будуть продовжуватися до тих пір, доки кардинально не зміниться методика фізичного виховання в освітніх установах усіх типів. Перш за все йдеться про урочну форму роботи. Суто помилковим вважаю думку провідного спеціаліста з питань фізичного виховання департаменту загальної середньої та дошкільної освіти Міністерства освіти, науки, молоді та спорту України Дятленка С.М., яка була висловлена у зв'язку зі смертельним випадком на уроці фізичної культури в школі № 219 Оболонського району м. Києва (04.02.2011р.). Цитую: «За останні 8 років ми маємо 17 випадків смерті школярів на уроках з фізкультури. Ще, за даними Міністерства охорони здоров'я, 22 школяра щороку помирають від інсульту. Це було, є і, на жаль, буде. І логічно, що стається те на уроці фізкультури, де є навантаження на організм. Але це не означає, що треба відмовитися від уроку взагалі. Потрібні інші механізми...Для початку — відмовитися від оцінок з фізкультури... похвала вчителя є більшою мотивацією, ніж оцінка» [1].

Вважаю алогічним, що смертельні випадки пов'язують саме з фізичним навантаженням на уроці фізичної культури. Урок як основна, а для декотрих дітей однісінька форма фізичного виховання, має «навести ладу» в організмі учнів. Все, що пропонує педагог виконувати на уроці (занятті) своїм вихованцям, має бути зорієнтовано перш за все на індивідуальні психофізичні кондиції дитини. Впевнена, що зміни нормативів в той чи інший бік, а то й зовсім їх скасування не призведуть до позитивних результатів, доки вчитель з фізичної культури не отримує чіткий індивідуально-

диференційований педагогічний інструментарій. Означений інструментарій повинен містити в собі декілька різнорівневих технологій, які дозволяють організувати та ефективно здійснювати процес формування фізичної культури кожної дитини. А за цим аспектом відмовлятися від оцінювання індивідуальних успіхів учня неможна. Актуальним сьогодні є альтернативна методика оцінювання досягнень дитини, за якій ураховувався як індивідуальний прогрес, покращення психофізичних показників, так і фактор активності та свідомості під час різних форм фізкультурної діяльності. Цілком зрозуміло, що, змінюючи методику оцінювання досягнень учнів, проводити урок (заняття) з фізичної культури, спираючись на старі принципи та методи навчання, стає не лише неактуальним, а й критично небезпечним.

Аналіз досліджень і публікацій.

Сьогоднішній стан фізичного виховання в масовій школі (ДНЗ) наочно демонструє неактуальність загальноприйнятих (умовно класичних) методів навчання та підходів, в основі яких — маніпулювання діями та поведінкою дитини. Актуальним стає «...переход от задач воспроизводства сложившихся культурных стереотипов и форм деятельности к задачам природного саморазвития человека и общества, а через это — к задачам созидательной деятельности» [2].

Систематична робота Людини над своїм тілом, своїми здатностями з використанням засобів фізичної культури і спорту — це процес індивідуальних перебудов. Перебудов не лише психофізичних якостей, кондицій, а й поведінки, стилю життя. Дослідники зазначають певні форми існування фізичної культури. За Наталовим Г.Г., це система матеріальних і духовних цінностей як фактор оптимізації працездатності та здоров'я людини та суспільства; цілеспрямована діяльність щодо створення, опанування та привласнення зазначених цінностей; результат привласнення цінностей

Схема 1. Трансформація мислення учнів на першому етапі формування рефлексивної культури засобами фізичної культури

[3]. За Матвеевим Л.П., зазначені аспекти культури фізичної мають ціннісний, предметно-діяльнісний і результативний показники [4]. Автори Лотоненко А.В., Стеблецов Є.А. виокремлюють такі аспекти: вдосконалення людської тілесності з використанням фізичних вправ; формування суспільної думки про престижність фізичної культури та фізичного вдосконалення; якісна своєрідність результативної сторони занять фізичними вправами [5]. У навчальному посібнику «Соціологія фізичної культури і спорту» автор професор Л.І.Лубишева виокремлює культуру рухів, культуру тіла (тіло будови), культуру фізичного здоров'я [6]. Нами фізична культура визначається як основа культурного розвитку індивідуума; певний результат (сукупний продукт) фізкультурної активності людини; система засобів, які забезпечують якісну життєдіяльність людини [7].

Згідно з висновками теоретичного дослідження професора О.Д.Дубогай, аспектами особистісно-орієнтованого фізичного виховання є виховні ситуації, які стимулюють діяльність дитини щодо самопізнання свого фізичного стану, рівня активності. За словами автора, необхідно культивувати ситуації, в яких відносини дітей, педагогів (у тому числі — батьків) будуються на основі задоволення права дитини бути особистістю, а також з урахуванням її індивідуальних фізичних можливостей [8].

Результати дослідження та їх обговорення.

У змісті педагогічної технології «Лідер», яка розроблена та апробована нами, особлива увага приділяється формуванню вмінь учнів аналізувати певну ситуацію, здійснювати висновки, спілкуватися, знаходити загальне рішення та організовано виконувати спільно розроблений план.

У зв'язку з необхідністю виховувати в учнів вміння аналізувати певні явища, події в контексті власного вдосконалення, здоров'ябудівної поведінки, нашу увагу привернуло дослідження

професора С.В.Дмитрієва про етапи формування рефлексивної культури мислення [9]. Автор рефлексію розглядає як психічну якість особистості (1), як якість діяльності (2). При цьому підкреслюється, що з точки зору дидактики рефлексія — не лише аналітичний інструмент пізнання світу, а метод, який розвиває особистість: «Рефлексія як антропний¹ метод дозволяє перейти від традиційного «обучения знаниям, умениям, навыкам» к «образованию личности с помощью знаний, умений, ценностей». Это не просто развитие того, что уже есть у человека (заданное извне стандартами образования, интериоризованное), но всегда порождение нового, амплификация внутреннего опыта — его расширение, преобразование изнутри с выходом на «внешний экран» (экстериоризация)... Любое социокультурное действие человека являет собой единство социально и индивидуально обусловленного. Это — важнейший постулат антропо-образовательных технологий» [9].

Розставив акценти, С.В.Дмитрієв виокремлює певні етапи формування рефлексивної культури мислення засобами фізичної культури. Зокрема.

Опанування технік і технологій рефлексивного аналізу, заміна програмового зразку («зразок програмового продукту») на безпосередньо діяльність («зразок діяльності»).

Зазначене «мислення моделями» за Дмитрієвим здійснюється за двома напрямками: будівництво

1 «Слабый антропный принцип просто утверждает, что устройство Вселенной допускает зарождение в ней биологической жизни... Однако и этого некоторым ученым показалось мало для объяснения наблюдаемой пригодности нашей Вселенной для жизни, в результате чего был сформулирован сильный антропный принцип: Вселенная обязана быть устроена так, чтобы в ней могла зародиться разумная жизнь. В этой его версии принцип выходит за рамки слабого антропного принципа и утверждает, что зарождение жизни во Вселенной не только возможно (слабый принцип), но и фактически неизбежно...» <http://elementy.ru/trefil/39?context=20444>

модулі — видозмінення; смислове реконструювання — інтерпретація. Обираючи програмовий матеріал, педагог орієнтується на такі критерії: «відтворення відомого за допомогою нового» — нові технології; «вибір оптимального серед відомого» — оптимізація методів і засобів. Схематично трансформацію мислення на першому етапі уявляємо таким чином (схема 1).

Перехід на проблемно-орієнтовний рівень навчання, який пов'язаний із «створенням інновацій».

Критерії: показники продуктивності та оригінальності рішень, які приймаються: «Весьма важны механизмы репрографии теоретических знаний (свертывание информации, подача ее в более сжатом виде)» [9].

Ціннісно-смислове самовизначення особистості в діяльності, яке постає у формуванні особистісної позиції, уявлення про власну місію в суспільстві чи конкретній справі.

В основі — спеціальна організація рефлексивного пошуку смислів і цінностей власної діяльності, специфічних засобів «соорганізації» (за Дмитрієвим) поведінки, осмислення власної ролі в певному процесі, отже — усвідомлення себе як суб'єкта діяльності, свого місця в системі відносин з іншими.

У контексті формування вміння учнів спілкуватися, знаходити загальне рішення та організовано виконувати спільно розроблений план (схему, завдання тощо), нашу увагу привернула навчально-виховна програма оздоровчих занять (автори — Баранов А.А., Зайцева М.Ю., [10]). Авторами спортивно-оздоровчі заняття розглядаються

«как форма взаимодействия субъектов учебно-воспитательного процесса, позволяющая формировать составляющие компоненты сотрудничества посредством приобретения когнитивного, эмоционального и поведенческого опыта построения взаимодействий» [8]. Акцентується, що весь процес конструюється на основі суб'єкт-суб'єктних відносин, коли вихованець (юний спортсмен) виступає повноцінним учасником педагогічної взаємодії.

Слід зазначити, що цілі та завдання, задекларовані програмою, є соціально ціннісними, тобто орієнтованими на потреби та очікування суспільства. Це — лише одна позиція, за якою ми не приймаємо точку зору авторів програми. Наше впевнення, що сучасний процес формування фізичної культури людини має бути зорієнтованим на цілі та завдання самої Людини (унікуму). За цим аспектом наша думка сформувалася завдяки дослідженням наукової школи професора А.Хуторського.

Між тим, у програмі А.А.Баранов, М.Ю.Зайцева виокремлюють фактори, за якими слід визначати ефективність реалізації програмного матеріалу: «развитость, обученность, воспитанность подростков» [10]. Данні показники є нелише соціальними, а й особистісно значущими. Авторами сформульовані певні задачі на чотири етапи реалізації програми.

1-й етап — адаптивний: формування первинної потреби в спілкуванні, спрямованість на конструктивний спосіб взаємодій;

2-й етап — особистісно розвивальний: формування впевненості підлітків у собі, усвідомлення своєї значущості в колективній діяльності;

Розвиток особистості відповідно до законів природи — біологічне дозрівання — адаптивний рівень	Розвиток особистості згідно з потребами та вимогами соціуму — соціокультурне формування особистості — особистісно розвивальний рівень	Розвиток особистості згідно із сутністю «Людини — діяча» - саморозвиток і самовиховання особистості — особистісно діяльнісний рівень
Початковий технологічний цикл «Копія»	Середній технологічний цикл «Аналог»	Основний технологічний цикл «Вибір»
Розвиток людини творчої, «человека, креативно мыслящего» - творчо-перетворювальний рівень.		
Вищий технологічний цикл «Лідер»		

Схема 2. Методологічні позиції методики фізичного виховання дітей і підлітків в умовах сучасної освітньої установи

3-й етап — діяльнісно розвивальний: формування звички моральної, вольової поведінки підлітка, розвиток в нього диспозиційної толерантності;

4-й етап — творчо перетворювальний: відпрацювання (закріплення та зміцнювання) в підлітків уміння співпрацювати.

Зазначені вище результати дослідження дозволили схематизувати логіку наших роздумів з проблеми методологічних позицій методики фізичного виховання дітей і підлітків в умовах сучасної освітньої установи (схема 2), які стали базовими в технології «Лідер».

Дослідники Кондаков В.Л., Воронін І.Ю. акцентують, що ціле відповідною вважається така педагогічна технологія, в якій «ТРЕБА, ПОВИНЕН» учня співпадає з його «ВМІЮ, БАЖАЮ». Автори визнають даний аспект однією з умов підвищення мотивації учнів або «явлением педагогического резонанса», коли зазнається особистісний сенс [11]. У таких ситуаціях учні активні, вони охоче ставлять цілі та досягають їх. Цьому сприяє збільшувальний обсяг знань, розширювальний діапазон рухових умінь і навичок.

Саме тому основу системи методів і методичних прийомів навчання в технології «Лідер» складають:

- педагогічні ситуації, які дозволяють використовувати наявні знання, вміння та навички в незвичних (нестандартних) ситуаціях;
- прийоми пошукової діяльності, які передбачають самостійний пошук знань, умінь шляхом мобілізації наявних (генерування ідей), а також — відбір самостійних способів діяльності;
- розробка та самостійне виконання на уроці (занятті) та за межами освітньої установи індивідуального тренувального завдання чи комплексу завдань (тренувальної програми).

«Технологічний цикл» - певна серія уроків, на яких використовуються рухові дії певного тематичного модуля. Умовно виокремлюючи в педагогічній діяльності фахівця з фізичного виховання два напрямки — спортивний (олімпійське виховання) та оздоровчий (валеологічне виховання), ми поєднуємо програмовий матеріал до тематичних модулів: «Легка атлетика. Тренувальні програми»; «Елементи спортивних ігор. Оздоровчі системи»; «Прикладна гімнастика. Психофізичне тренування». Зміст технологічного циклу складають уроки конкретного типу: інструктивно-ознайомчий урок; урок — лабораторна робота «Перевір себе»; урок — конкурс «Ігровий турнір»; урок — тренування «Сам собі тренер», урок — ділова гра «Лідер».

Залежно від типу уроку, діяльність учнів організовується з використанням певних методів і методичних прийомів. На кожен технологічний

цикл розроблена рейтингова система оцінювання діяльності учнів [12], система стимулів і заохочень учнів [13].

Відомо, що дидактичні принципи визначають зміст, методологію, форми і методи навчальної роботи (didasko — вчити, доводити, пояснювати). У навчальному посібнику «Психология и педагогика» (рос., 2001р.) автор В.М.Кроль наводить комплексну систему принципів сучасної дидактики. В зазначеній системі центральне місце відведено принципу науковості. На принципі науковості базуються принципи наступності та послідовності, доступності, свідомості, індивідуально орієнтованого діалогового навчання, творчого розвивального навчання [14, С. 236-237]. За словами авторів, «...трудность в данной ситуации заключается не в самой формулировке принципов, но в формировании способов их практической реализации в конкретных педагогических технологиях и методах» [14, С.233].

В підручнику «Психология и педагогика» (рос.) автори А.А.Реан, Н.В.Бордовская акцентовано виокремлюють дидактичні принципи в такі редакції: «наглядность как заполнение пространства между конкретным и абстрактным в передаваемой информации»; «системность как целенаправленное упорядочивание знаний и умений обучающихся»; «активность и самостоятельность обучающихся или ограничение их зависимости от педагога»; «взаимосвязь теории и практики, эффективность отношения между целями и результатами обучения»; «доступность как создание условий для преодоления трудностей всеми обучающимися в процессе познания и учения»; «народность как обращение к истории, традиции предыдущих поколений, достижениям отдельных людей и всего народа...». За словами авторів, «выбор методов обучения и логика их применения характеризуют стиль поведения и деятельности субъектов процесса обучения...» [15, С. 158-159].

Співзвучна з нашою точкою зору позиція Сластьоніна І. із соавт., які вважають, що в контексті цілісного педагогічного процесу дотепно виокремлення двох груп принципів: 1) принципи організації педагогічного процесу; 2) принципи керівництва діяльністю вихованців [16].

Созвучна с нашей точкой зрения позиция Сластенина И., соавт., которые считают, что в контексте целостного педагогического процесса целесообразно выделение двух групп принципов: организации педагогического процесса (1) и руководства деятельностью воспитанников (2) [16]. До першої групи автори відносять принципи: гуманістичного спрямування педагогічного процесу; науковості («Научно обоснованное построение педагогического процесса предпола-

гаєт его ориентированность на формирование в единстве знаний и умений, сознания и поведения» - закон единства сознания и деятельности по Л.Занкову); зорієнтованості педагогічного процесу на формування в єдності знань, умінь, свідомості та поведінки; принцип навчання та виховання дітей в колективі; принцип наочності; принцип естетизації (формування естетичного ставлення до дійсності). До другої групи віднесено принципи: узгодження педагогічного процесу з розвитком ініціативності та самостійності вихованців; принцип свідомості та активності (за Занковим, учні повинні засвоювати технології щодо опанування знаннями); принцип поваги до особистості дитини в узгодженні з розумною вимогливістю до неї; принцип опори на позитивні якості в людині; узгодження прямих і паралельних педагогічних дій; принцип урахування вікових і індивідуальних особливостей кожного вихованця; принцип міцності та дієвості результатів освіти, виховання, розвитку.

У підручнику «Теорія та методика фізичного виховання» автор Т.Ю.Круцевич, спираючись на результати дослідження Л.П.Матвеева (1992р.), характеризує трьох модульну структуру уніфікованої системи педагогічних принципів [17]. До першої групи принципів, які відображають соціальну обумовленість виховного процесу з фізичної культури, віднесено: принцип оздоровчого спрямування; принцип гармонійного розвитку особистості; принцип цільової підготовки до трудової та оборонної діяльності. Загальні закономірності освітнього процесу під час занять фізичними вправами відображено в сукупності принципів свідомості та активності, наочності, доступності та індивідуалізації, систематичності. Третя група принципів відображає специфічні закономірності побудови навчально-виховного процесу: принципи безперервності, прогресування тренувальних впливів, циклічності, вікової адекватності. За словами автора «...унифікована система принципів інтегрує все три отмеченные группы принципів в целостный процесс формирования физической культуры общества и личности» [17, С.149].

Зазначаючи дві позиції в процесі формування фізичної культури особистості (нормативно-механістичну та гуманістичну), Т.Ю.Круцевич групує закономірності таким чином. У першій групі — загальні принципи формування фізичної культури людини: принцип гармонійного розвитку особистості; принцип зв'язку з життєдіяльністю; принцип оздоровчого спрямування. Друга група — методичні принципи фізичного виховання — включає до себе принципи свідомості та активності, наочності, доступності та індивідуалізації, систематичності. Третя група принципів відображає

закономірності побудови занять в процесі фізичного виховання. Це принципи безперервності, прогресування тренувальних впливів, циклічності, вікової адекватності педагогічних впливів [17, С. 149-150]. Автор класифікує методи навчання на три групи, залежно від спрямування педагогічного процесу. В процесі набуття знань використовують розповідь, демонстрацію, роботу з документальною інформацією, бесіду, лекцію, пояснення. В процесі опанування учнями рухових вмінь і навичок використовуються метод цілісної вправи, метод роз'єднаної вправи. Під час удосконалення рухових навичок і розвитку фізичних якостей використовуються методи стандартної вправи (рівномірний, повторний), методи варіативної вправи (перемінний, інтервальний, коловий, ігровий і змагальний) [17, С.117]. Вважаємо вчасним уточнити, що «коловим» метод бути не може, бо це — форма організації роботи дітей, про що, до речі, каже і Т.Ю.Круцевич [17, С. 133, 335].

У навчальному посібнику для студентів вищих навчальних закладів «Теорія та методика фізичного виховання і спорту» (рос., 2000р.) автори Ж.К.Холодов, В.С.Кузнецов виокремлюють загально методичні принципи (свідомості та активності, наочності, доступності та індивідуалізації) та принципи фізичного виховання (принцип різнобічного розвитку особистості, принцип оздоровчого спрямування, принцип прикладності). Спираючись на зазначену позицію, авторами виокремлюються дві групи методів навчання: загально педагогічні та специфічні [18].

Висновки. В сучасних умовах оновлення методики фізичного виховання вкрай актуальним є питання класифікації методів навчання з орієнтацією на особистісно гуманістичну модель формування фізичної культури. На нашу думку, виокремлювати в певний клас (групу) загально педагогічні методи навчання, практичні методи навчання, методи щодо опанування руховими вміннями та навичками, методи розвитку фізичних якостей недоцільно. Тому в технології «Лідер» методи навчання учнів взаємопов'язані в різних узгодженнях, залежно від рівня формування фізичної культури, технологічного циклу, типу уроку. Ми пропонуємо класифікувати методи навчання залежно від спрямування діяльності учасників педагогічного процесу — Педагога та Учня (див. рисунок). Враховуючи наявність різних типологічних груп учнів, форма організації їхньої роботи — найчастіше групова. Поєднання учнів до груп відбувається за різними показниками в їхньому розвитку, стані, підготовленості [7]. Впродовж одного уроку (заняття) педагог декілька разів змінює склад груп дітей, а іноді — внутр. групи формуються підгрупи дітей.

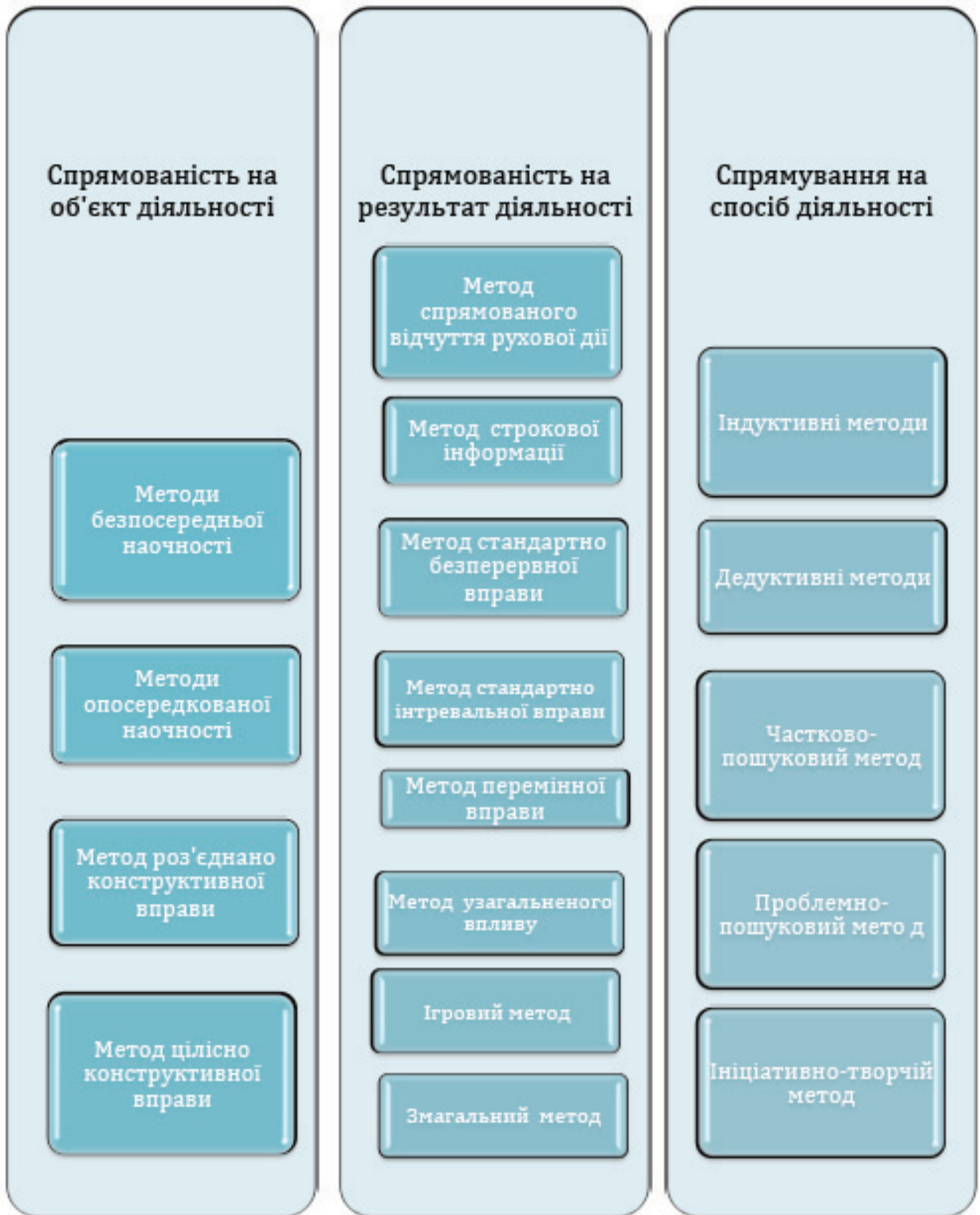

Рисунок 1. Класифікація методів навчання учнів в системі фізичного самовдосконалення (за технологією «Лідер», Аксьонова О., 2011)

Таку форму організації роботи ми назвали форма диференційованого варіювання.

Перспективи подальших досліджень. Апробація педагогічної технології «Лідер» триває. В зв'язку з необхідністю зміни педагогічного мислення в контексті теми апробує мого матеріалу виникла необхідність впровадження нових підходів в методику навчання педагогів в системі післядипломної освіти. Нововведення в методиці уроку з фізичної культури та навчання учнів середнього та старшого шкільного віку затребувані в кардинальному оновленні методики дошкільного та початкового шкільного фізичного виховання, в корінному перетворенні «методики маніпуляцій дитиною» в «методику індивідуального росту дитини». У зазначених позиціях постає перспектива подальших досліджень. Флагманом нашої дослідницької роботи є вислів С.В.Дмитрієва: «Нельзя создать high-tech (высокие технологии) без создания high-hume (без прорыва в сфере духа)» [9].

Список літератури

1. *МОНрадить* відмовитися від оцінок по фізкультурі [Електронний ресурс] // Київ. Свідомо: 2009 — 2010 ГО «За професійну журналістику» [сайт]. — Режим доступу: http://www.svidomo.org/defend_article/1680 — Назва. з екрану.
2. *Іванов Ю.Г., Іванова А.А., Козлова Е.Е.* К разработке программ интегрированного обучения. Методические и организационные основы планирования и развития детей. — Самара-Ореховка, 2003.
3. *Наталов Г.Г.* Предметная интеграция теоретических основ физической культуры, спорта и физического воспитания (логика, история, методология): дис...докт.пед.наук в виде науч.доклада/ Г.Г.Наталов, Краснодарский ИФК. — Краснодар, 1998. — 105 с.
4. *Матвеев Л.П.* Теория и методика физической культуры. — СПб., «Лань», 2004. — 160 с.
5. *Молодежь и физическая культура* / А.В. Лотоненко, Е.А.Стеблецов. — М.: «Физкультура. Образование и наука», 1996. — 317с.
6. *Лубышева Л.И.* Социология физической культуры и спорта: Учебное пособие. / Л.И.Лубышева. — М.: Издательский центр «Академия», 2001. — 240с.
7. *Аксьонова О.П.* Формування фізичної культури учнів початкової школи в умовах диференційованого навчання: дис...канд. пед. наук. 13.00.07 / О.П.Аксьонова. — Запоріжжя, 2005. — 236 с.
8. *Дубогай О.Д.* Теоретичні та методичні аспекти особистісно-орієнтованого підходу у фізичному вихованні дітей // Дошкільна освіта. — № 2 (8). — 2005 р.
9. *Дмитриев С.В.* Этапы формирования рефлексивной культуры мышления студентов средствами физической культуры // Физическое воспитание и спорт в высших учебных заведениях: интеграция в европейское образовательное пространство / сборник статей под ред. Ермакова С.С. / международная электронная научная конференция, г. Харьков, 26 апреля 2005 года. — Харьков: ХГАДИ, 2005. — 408 с. — С.103-106.
10. *Баранов А.А., Зайцева М.Ю.* Формирование у подростков умения сотрудничать в процессе спортивно-оздоровительных занятий [Электронный ресурс] // Физическая культура. — № 5. — 2006. — Режим доступа к журн.: <http://lib.sportedu.ru/Press/FKVOT/2006N5/p54-57.htm>. — Загл. с экрана.
11. *Кондаков В.Л., Воронин И.Ю.* Технология управления формированием направленности личности студента (на материале физической культуры) / Физическое воспитание и спорт в высших учебных заведениях: интеграция в европейское образовательное пространство //сборник статей под ред. Ермакова С.С. / международная электронная научная конференция, г. Харьков, 26 апреля 2005 года. — Харьков: ХГАДИ, 2005. — 408 с. — С.187-192.
12. *Аксьонова О.П.* Рейтингова система оцінювання діяльності учнів на уроках фізичної культури [Електронний ресурс] // Фізичне виховання в школах України. — №2 (02). — 2009. — С.2-6. — Режим доступу до журн.: [<http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NarOsv/2009-1/>]. — Назва з екрану.
13. *Аксьонова О.П.* Особливості організації та здійснення урочної діяльності з фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів у 2009-2010 н/р. Методичні рекомендації [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://zoipro.zp.ua/pages/arch.html> — Назва з екрану.
14. *Кроль В.М.* Психология и педагогика: Учебн.пособие для техн.вузов. — М.: Высш.шк., 2001. — 319с.
15. *Реан А.А., Бородовская Н.В., Розум С.И.* Психология и педагогика. — СПб.: Питер, 2002. — 432с.
16. *Сластенин В., Исаев И., Мищенко Л., Шиянов Е.* Педагогика: Уч.пособие для студентов пед.уч.зав. — М.: Школа-Пресс, 1997. — 512с.
17. *Круцевич Т.Ю.* Теория и методика физического воспитания / Под ред. Т.Ю.Круцевич. — К.: Олимпийская литература, 2003. — В 2-х т. — Т.1. — С.48-49.
18. *Холодов Ж.К., Кузнецов В.С.* Теория и методика физического воспитания и спорта: Учебн.пособие для студ.высш.учебн.заведений [Электронный ресурс] — М.: Издательский центр «Академия», 2000. — 480с. — Режим доступа: <http://fizkult-ura.ru/node/857> — Загл. с экрана.

Надійшла до редакції 12.02.2011 р.

Аксёнова Е.П. Новая физическая культура: система методов обучения.

Опираясь на результаты теоретического исследования, систематизированы закономерности обучения детей и подростков на уроках по физической культуре. Подается система методов обучения в контексте лично-гуманной модели формирования физической культуры человека.

Ключевые слова: принципы обучения; методы обучения; физическое совершенствование; формирование физической культуры.

Aksionova Elena. New physical education: teaching methods.

Based on the results of theoretical study, systematized learning patterns in children and adolescents on the lessons of physical education. Is the system of teaching methods in the context of a model humane personality in physical education.

Keywords: principles for learning; teaching methods; physical improvements; formation of physical culture.

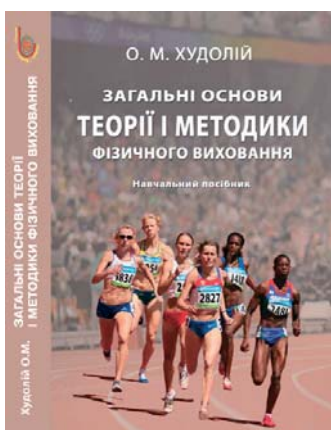

Сергієнко Л.П.

С32 Практикум з психології спорту: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту. — Харків: «ОВС», 2008. — 256 с. (МОН України, лист № 1-4/18-Г-1054 від 14 травня 2008 р.) ISBN 966-7858-51-0.

У навчальному посібнику викладено зміст практикуму з психології спорту та програми з даної навчальної дисципліни. У практикумі наведено короткий зміст лекцій. Фактично це конспекти лекцій, які особливо потрібні студентам заочного відділення та тим, хто навчається дистанційно. На практичних заняттях студентам пропонується виконання психологічних та дидактичних тестів. Навчальний посібник доцільно використовувати під час підготовки до семінарських занять, заліків та іспитів.

Навчальний посібник рекомендовано студентам вищих навчальних закладів освітнього напрямку «Фізичне виховання і спорт» та «Психологія». Може бути корисним для викладачів, фахівців у галузі психології, тренерів, спортсменів високої кваліфікації, широкого кола читачів.

Худолій О. М.

Х98 Загальні основи теорії і методики фізичного виховання: Навч. посібник. — 2-е вид., випр. — Харків: «ОВС», 2008. — 408 с.: іл. ISBN 966-7858-53-7.

У навчальному посібнику розглянуті загальні питання теорії фізичного виховання, а також теорія і методика розвитку рухових здібностей та навчання фізичним вправам.

Посібник рекомендовано викладачам і студентам факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів III—IV рівня акредитації та вчителям фізичної культури середніх загальноосвітніх шкіл.